

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

RAPPORT UV ÖST 2004:26

ARKEOLOGISK FÖRUNTERSÖKNING

Kring kyrkomuren på Vreta klosterområde

Inför anläggande av ny grusgång till kyrkogården, elkabel och vattenledning

RAÄ 50, Vreta klosterområde

Vreta kloster socken, Linköpings kommun, Östergötland

Dnr: 422-1715-2004

Magnus Rolöf

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se

Text, grafik och layout Magnus Rolöf

Utskrift UV Öst, Linköping 2004

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

© 2004 Riksantikvarieämbetet

Rapport UV Öst 2004:26

ISSN 1404-0875

Innehåll

Sammanfattning **Fel! Bokmärket är inte definierat.**

Bakgrund 5

Topografi och fornlämningsmiljö 5

Syfte och metod 5

Tidigare undersökningar 5

Resultat 6

Schakt I 6

Schakt II 7

Schakt III 7

Schakt IV 7

Schakt V 7

Resultat 7

Referenser 8

Administrativa uppgifter 8

Bilagor 9

Bilaga 1. Foton 9

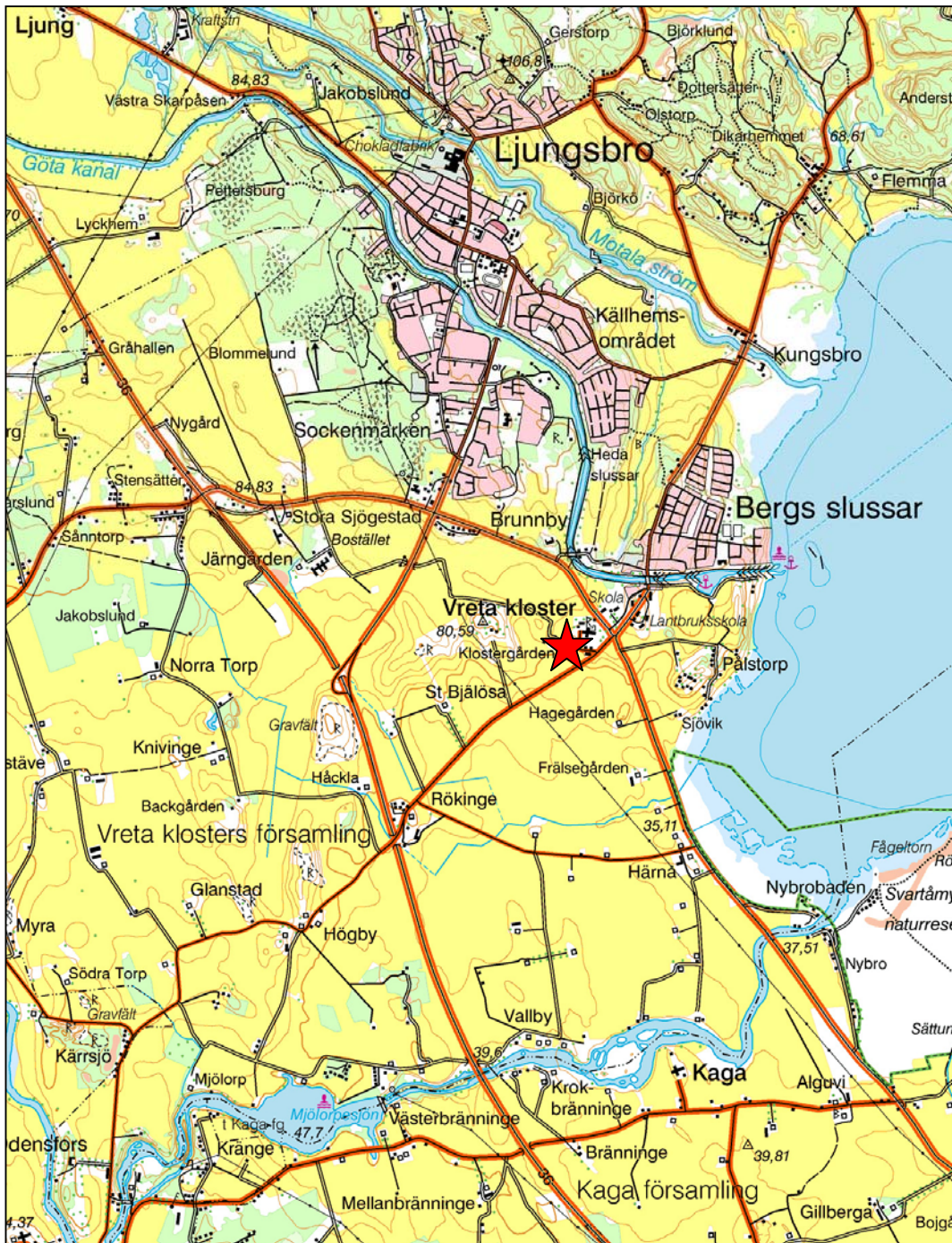

Fig 1. Utdrag ur Gröna kartan med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:50 000.

Kring kyrkomuren på Vreta klosterområde

Vreta klostrets kyrkliga samfällighet planerade att under 2004 utföra en rad markarbeten inom och strax söder om Vreta klosterområde (RAÄ 50, Vreta kloster socken). Efter beslut av Länsstyrelsen i Östergötland (2004-05-25) utförde Riksantikvarieämbetet, UV Öst, en arkeologisk förundersökning i det berörda området. Det bedömdes att inget av de planerade schakten för elkabel, vattenledning och grusgång kom i konflikt med lagskyddad fornlämning, varför de planerade markarbetena kunde genomföras utan ytterligare åtgärd.

Bakgrund

Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar UV Öst, har på uppdrag av Länsstyrelsen genomfört en arkeologisk förundersökning inom RAÄ 50 (Vreta klosterområde). Anledningen var planerade elkabeldragningar längs en sträcka av ca 130 meter, anläggandet av en grusgång och en med den parallell vattenledning mellan kyrkmuren och en kompost- och återvinningsstation, längs en sträcka av ca 80 meter.

Schaktarbetet med elbakeldragningen är en komplettering till ett tidigare ärende (LST dnr 431-21013-03) men har av grävtkniska skäl kommit att avrapporteras i det aktuella ärendet.

Förarbetet gjordes av arkeolog Göran Tagesson, UV Öst. Fälтарbetet har utförts av arkeologer Christina Helander och Magnus Rolöf, UV Öst.

Topografi och fornlämningsmiljö

Vreta kloster, som ligger vid Roxens västra strand, är en av de fornlämningstätaste socknarna i Östergötland med talrika lämningar från förhistorisk tid fram till medeltid. Vreta klosterområde omfattar klosterkyrkan från 1100-tal, en medeltida magasinsbyggnad samt de delvis restaurerade ruinerna av klosterbyggnaderna.

Det aktuella förundersökningsområdet ligger i klosterområdets södra ände, beläget i flack sluttning på västra kanten av den höjd som klosterområdet är beläget på. Höjden över havet är omkring 60 meter. Undersökningsområdet berörde en grusad parkering väster om kyrkan samt grässlätten och den asfalterade parkeringsplatsen väster om kyrkogårdsmuren.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att konstatera om den registrerade fornlämningen (RAÄ 50) sträckte sig inom det planerade exploateringsområdet och om så var fallet se till att fornlämning så långt det var möjligt inte berördes av exploateringsföretaget. Skulle detta inte kunna undvikas var syftet att fornlämningarna skulle typbestämmas, tolkas och dateras samt mätas in och dokumenteras genom plan- och sektionsritningar.

Den arkeologiska förundersökningen skedde genom sökschaktgrävning med grävmaskin. Matjorden banades av skiktvis till den nivå där anläggningar fanns bevarade, därefter rensades med handredskap.

Tidigare undersökningar

Vreta klostrets kyrka omkring 50 meter NÖ om det nu aktuella området har undersökts under tidigt 1900-tal (Curman & Lundberg 1935). 1988 utfördes en undersökning omkring själva klosterkyrkan. Utöver gravar påträffades då också byggnadsrester efter trähus (Tagesson 1990).

I samband med anläggandet av den intilliggande kompost- och återvinningsstationen utfördes 2004 en arkeologisk utredning etapp 2. Det bedömdes att ingen konflikt med lagskyddad fornlämning förelåg. I ett av schakten närmast den nu planerade elkabeldragningen påträffades dock en obestämbart stenpackning med obrända djurben (Helander 2004).

Sedan ett antal år genomförs en murverksrenovering av klosterriuen, under antikvarisk kontroll av Jan Eriksson, Länsstyrelsen. Riksantikvarieämbetet, UV Öst, har med anledning av friläggandet av ett rum norr om kapitelsalen varit involverade i det pågående arbetet (se LST dnr 433-6303-02).

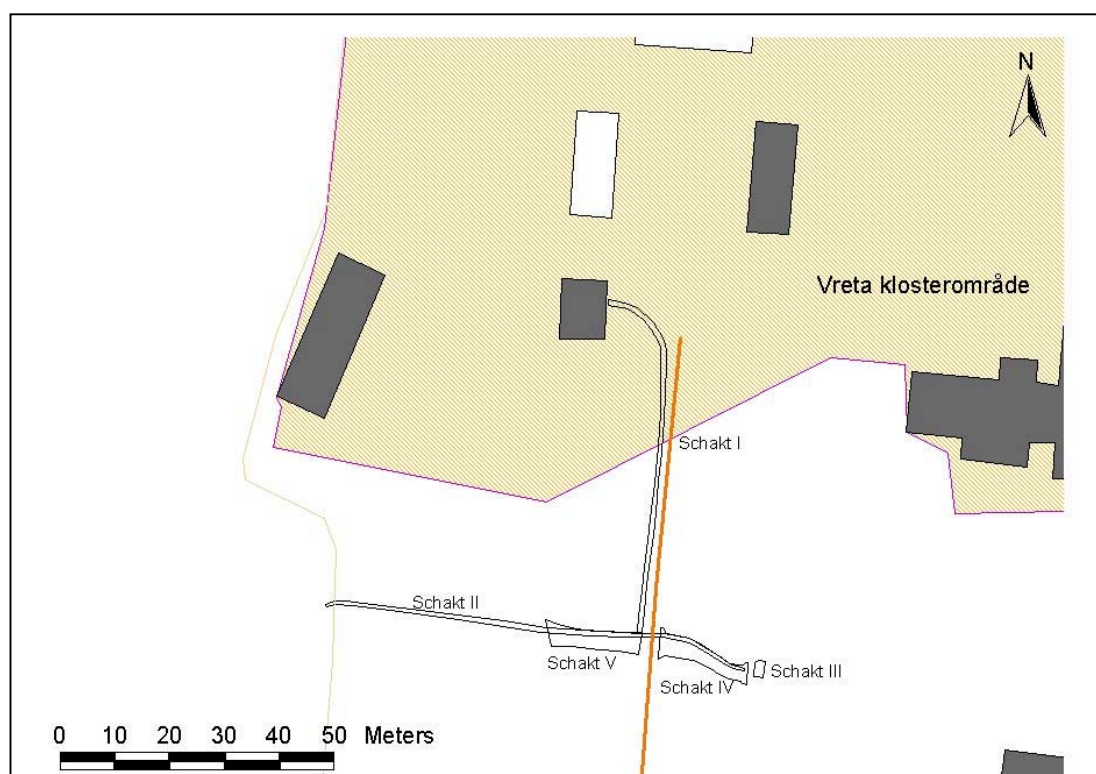

Fig 2. Schaktöversikt med fornlämningsområdet Vreta klosterområde markerat.

Resultat

5 sökschakt togs upp inom undersökningsområdet (se fig 2). Schakten omfattade drygt 140 löpmeter vilket innebar att en drygt 240 m² stor yta öppnades upp med maskin.

Schakt I

Ett omkring 65 meter långt, 0,7 meter brett och upp till 0,4 meter djupt schakt togs upp för planerad elkabel från ett förrådshus invid en kalkstensmur i norr, över den grusade parkeringsplatsen i N-S riktning förbi kyrkomuren. Söder om kyrkomuren löpte schaktet väster om och parallellt med tillfartsvägen till kyrkan. Omkring 35 meter av schaktet löpte genom befintligt kabelschakt.

Omkring 8 meter öster om förrådshuset och 0,12 meter under det översta gruslagret framkom resterna av en kalkstenslagd gång, vilken sannolikt löpt i Ö-V riktning och som kan ha utgjort en tidigare gångväg till huset. Fem stenar var synliga och var 0,5x0,4 - 0,6x0,6 meter stora och 0,07 meter tjocka. En av stenarna fick tas bort inför kabelnedläggningen.

Stenarna låg helt i samma mörkbruna sandiga mylla som återfanns i schaktets norra del och gången bedömdes inte vara äldre än 1800-tal.

Söder om kyrkmuren ändrade fyllningen karaktär till en mörkare brun humös mylla. Fynd av tegel, en hästkosöm, fönsterglas, järnspik, obrända ben och yngre gods framkom. Detta tolkades som ett utjämningslager och upphörde omkring 7 meter söder om kyrkomuren.

Schakt II

Ett omkring 80 meter långt, 0,7 meter brett och upp till 0,7 meter djupt schakt togs upp för planerad elkabel och vattenledning från kyrkogårdsmuren i öster, nedför en grässlänt, över tillfartsvägen till kyrkan och över en asfalterad parkeringsplats i Ö-V riktning. Fyllningen bestod av brun sandig mylla med spridda fynd av obrända ben, kalkstensfragment och tegel. I botten av schaktet framkom orange sand (undergrund).

Väster om tillfartsvägen blev fyllningen något mer kompakt med större inslag av obrända ben, tegel, bränd lera, kalkstensfragment, en nit och yngre gods, att likna vid utjämningslagret i schakt I.

Schaktet över den asfalterade parkeringsplatsen berörde endast det grusiga bärlagret.

Schakt III

Ett omkring 2 meter långt, 3 meter brett och upp till 0,7 meter djupt schakt togs upp för planerad grusgång i murvallen på kyrkogårdsmurens östra sida. Gravstenar återfinns i murvallen på bägge sidor schaktet. I schaktet återfanns dock endast rikligt med större kalkstensfragment, uppslängda som stödmassor för muren.

Kyrkogårdsmuren lämnades utan åtgärd för att raseras för hand och byggas upp på vardera sida om den planerade grusgången.

Schakt IV

Ett omkring 20 meter långt, 3 meter brett och upp till 0,3 meter djupt schakt togs upp i Ö-V riktning för planerad grusgång från kyrkogårdsmuren till tillfartsvägen. Jfr schakt II.

Schakt V

Ett omkring 20 meter långt, 3 meter brett och upp till 0,3 meter djupt schakt togs upp i Ö-V riktning för planerad grusgång från tillfartsvägen ned till den asfalterade parkeringsplatsen. 4,2 meter väster om tillfartsvägen framkom en 1,8x0,8 meter stor och 0,15 meter djup avfallsgrop där det påträffades rikligt med brandskadat tegel, gods, obrända ben samt sot och kol. I övrigt jfr schakt II.

Resultat

De lämningar och fynd som gjordes innanför kyrkomuren i områdets norra del bedömdes vara av historisk art. De iakttagelser som gjordes söder om kyrkomuren och väster om kyrkogårdsmuren bedömdes vara rester av äldre åkermark.

Inget av schakten bedömdes komma i konflikt med forn lämning och de planerade markarbetena kunde genomföras utan fortsatta arkeologiska åtgärder.

Linköping i juni 2004

Magnus Rolöf

Referenser

- Curman, S & Lundberg, E. 1935. *Sveriges kyrkor. Konsthistoriskt inventarium*. Östergötland. Band II. Vreta klosterns kyrka. Stockholm.
- Helander, C. 2004. *Invid klosterområdet i Vreta. Inför planerad kompost- och återvinningsanläggning invid Vreta klosterområde (RAÄ 50)*. Arkeologisk utredning etapp 2. Östergötland, Linköpings kommun, Vreta kloster socken. RAÄ, UV Öst, Rapport 2004:19. Linköping.
- Tagesson, G. 1990. *Arkeologisk undersökning samt osteologisk analys. Vreta kloster kyrka och klosterområde, fornlämning 50*. Arkeologisk undersökning. Östergötland, Linköpings kommun, Vreta kloster socken. Östergötlands länsmuseum, Rapport. Linköping.

Arkiv

Fornminnesregistret

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 422-1715-2004
Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 431-7640-04, 2004-05-25
Projektnummer: 1520583
Undersökningstid: 6 maj och 7 juni 2004
Projektgrupp: Magnus Rolöf, projektledare. Christina Helander, arkeolog. Göran Tagesson, arkeolog.
Exploateringsyta: ca 240 m²
Undersökt yta: ca 240 m²
Läge: Ekonomiska kartan, blad 8F 6g Vreta Kloster, edition 2 - Jun 1982, x 6480000 y 1480000
Koordinatsystem: RT90 2,5 gon V
Höjdsystem: MH
Fynd: Tillvaratogs ej

Bilagor

Bilaga 1. Foton

Fig 3. Södra delen av undersökningsområdet från väst. Kyrkomuren syns till vänster och kyrkogårdsmuren i bakgrunden. Foto: Magnus Rolöf.

Fig 4. Den kalkstenslagda gångvägen frilagd i Schakt I. Från sydöst. Foto: Christina Helander.

Fig 5. Schakt V och det djupare Schakt II genom grässlätten upp mot kyrkogårdsmuren. Foto: Magnus Rolöf.